

Jaarverslag
Adviescommissie
Openbare Ruimte
2023

Den Haag, april 2024

Dit verslag is opgesteld ter kennisgeving aan de gemeenteraad van Den Haag. Het beslaat de werkzaamheden van de Adviescommissie Openbare Ruimte over het jaar 2023.

Samenstelling Adviescommissie Openbare Ruimte in 2023

Frans Botma, Maurice Dumas, Henk Florisson, Eit Hasker (voorzitter tot de zomer), Jeffrey Jansen, Richard Koek (voorzitter sinds oktober), Eugene Sauren, Ariën Tuin, Philomene van der Vliet
secretariaat: Patricia Kerklaan en Marc Mulder

Redactie en tekst

Adviescommissie Openbare Ruimte

Met bijdragen van

Maarten Schmitt, Erik Pasveer, Eit Hasker

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand, of openbaar gemaakt, zonder voorafgaande toestemming van de gemeente Den Haag.

De afbeeldingen in dit jaarverslag zijn met zorg gekozen. Het auteursrecht ligt bij de ACOR.

Inhoud

4	Voorwoord
6	De ACOR als adviesdienst
12	De toekomst van de ACOR
14	De openbare ruimte van Den Haag
16	De complexiteit van het ontwerp van de openbare ruimte
20	Ontwerp en beheer
22	Beleid en praktijk
26	De oogst van 2023

Voorwoord

In 2023 was het 25 jaar geleden dat de eerste contouren van een Adviescommissie voor de openbare ruimte gestalte kregen. Stadsstedenbouwer Maarten Schmitt, net aangetreden als opvolger van Kees Rijnbout, neemt vanuit zijn ervaring in Groningen het initiatief om het ontwerp van de openbare ruimte aan een eigen kwaliteitstoets te onderwerpen. Dat in diezelfde tijd “De Kern Gezond” als ontwerp voor de openbare ruimte van de binnenstad werd gemaakt, is geen toeval. De aandacht voor betekenis, rol en schoonheid van de openbare ruimte was op de agenda gekomen.

Het toenmalige college steunde Schmitts voorstel voor oprichting van de Advies Commissie Openbare Ruimte (ACOR) als zelfstandige, interne, adviescommissie voor alle projecten die in de openbare ruimte van Den Haag worden ontworpen. Sindsdien zijn duizenden ontwerpen, projecten en initiatieven die zich in de openbare ruimte afspelen de ACOR gepasseerd. Omdat het merendeel van de adviezen betrekking hebben op projecten van de gemeente zelf is aan het werk van de ACOR naar buiten toe relatief weinig ruchtbaarheid gegeven. Wel hebben meerdere gemeenten een vergelijkbare vorm van de ACOR overgenomen om tot een hogere integrale kwaliteit van de openbare ruimte te komen.

Er is alleen na de eerste twee jaar van haar bestaan een jaarverslag van de ACOR gemaakt. Het 25-jarig bestaan is aanleiding voor dit jaarverslag 2023, maar ook de in 2023 aangenomen motie om de adviezen van de ACOR openbaar te maken. Tot dusver waren de adviezen gericht aan het college en aan de indieners. De verslagen zijn, omdat in elke vergadering 50 tot 80 initiatieven worden behandeld, omvangrijk en gedetailleerd. Dit jaarverslag dient daarom ook om meer openheid te geven over de werkwijze van de ACOR.

De ACOR als adviesdienst

De ACOR bestaat uit ambtenaren uit verschillende afdelingen van de diensten DSO, DPZ en DSB, aangevuld met een extern lid (landschapsarchitect) van de Adviescommissie Omgevingskwaliteit (voorheen de Welstandscommissie). In de ACOR zijn alle bij het ontwerpen, uitvoeren en beheren van de openbare ruimte betrokken disciplines vertegenwoordigd. De adviezen die de ACOR uitbrengt worden aan het college voorgelegd. Daarnaast initieert en stimuleert de ACOR ontwikkeling van beleid en duurzame vernieuwing in inrichting van de openbare ruimte.

De basis voor het werk van de ACOR ligt in de Kadernota Openbare Ruimte en in het Handboek Openbare Ruimte, een inmiddels digitaal document waarin de gemeente het integrale beleid voor werken in de openbare ruimte heeft opgenomen. Het Handboek is digitaal zodat steeds goed kan worden ingesprongen op wijzigende inzichten of beleidsdoelen. Zowel de ontwerpers (vaak van het Ingenieursbureau) als de ACOR gebruiken het Handboek om de ontwerpvoorstellen te kunnen toetsen en erover te kunnen adviseren. Het Handboek is geen wet maar een stelsel van afspraken die de gemeente heeft gemaakt om eenheid en rust in de openbare ruimte te creëren, de beheerbaarheid te bevorderen en de weggebruiker helderheid te verschaffen.

Door de jarenlange inzet op een hoogwaardige openbare ruimte heeft Den Haag in het algemeen een hoge basiskwaliteit in de aanleg en het beheer van de openbare ruimte. Er wordt onderscheid gemaakt in twee kwaliteitsniveaus; residentiekwaliteit in de woonwijken en hofstadkwaliteit in de binnenstad, de kust en de internationale zone. Er is geen verschil in aanpak tussen wijken of stadsdelen, straatmeubilair en de aandacht voor verlichting is

foto Sant & Co

uniform, net als bestratingsmateriaal en detail. In de ACOR wordt die eenheid bewaakt en worden de ontwerpen hierop bevestigd. Daar hoort ook beleid bij voor activiteiten die in de openbare ruimte gebeuren: terrassen bij horeca, tijdelijke zaken voor evenementen of bouwactiviteiten, stallingsgelegenheid voor fietsen, schakelkastjes voor nutsvoorzieningen, ondergrondse afvalcontainers. Door gezamenlijk en met een geoefend oog mee te kijken naar de ontwerpen wordt de kwaliteit zo hoog mogelijk gehouden.

De adviezen worden in drie, en soms vier, fases gegeven: ontwerpen komen langs in de fase van schetsontwerp, voorontwerp en definitief ontwerp, en soms in de eraan vooraf gaande fase waarin de uitgangspunten worden vastgelegd. Afhankelijk van de complexiteit wordt vroegtijdig overleg tussen initiatiefnemer en ACOR op prijs gesteld. Vaak kan dat het proces versnellen.

Maarten Schmitt

25 Jaar ACOR, Operatie Zangzaad

Er is nauwelijks iets sterker bepalend voor de identiteit van de stad dan haar openbare ruimte. Toen ik in Den Haag aankwam in 1998 bestond er “DE KERN GEZOND”, het door landschapsarchitect Alle Hosper samen met het Ingenieursbureau Den Haag geformuleerde uitgangspunt voor de aanpak van de openbare ruimte van het centrum. In het verlengde hiervan kreeg ik opdracht tot het oprichten van een commissie die oordeelt en adviseert over ontwerp en inrichting van de openbare ruimte in de gehele gemeente, analoog aan het werk van de welstandscommissie voor de gebouwde omgeving, die tot dan ook oordeelde over de openbare ruimte. Afspraak was dat de welstand middels een gemandateerd lid, landschapsarchitect/stedenbouwer in de nieuwe commissie, de ACOR, zal deelnemen. De start vond plaats in de vorm van een brainstorm met 3 wethouders en de directeuren van DSO en DSB plaats in het oude stadhuis aan de Groenmarkt. Zowel de inhoud als de beschikbare budgetten van en voor het publieke domein speelden daar uiteraard een bijzonder belangrijke rol. Zozeer dat op een gegeven moment de wethouder ruimtelijke ordening op het idee kwam om de tramlijnen buiten het centrum te vergroenen met zangzaad: goedkoop en kleurrijk.

Maar de ACOR kwam er, met een inhoudelijk en organisatorisch zware en daarmee krachtige bezetting. Maandelijks vond feedback bij de verantwoordelijk wethouder. Grote, ingrijpende initiatieven vonden zelfs plaats met meerdere wethouders, denk daarbij aan het ontwerp voor de boulevard Scheveningen met haar kustverdedigingsproblemen (Manuel De Sola Morales), de Tramtunnel en de Grote Markt (OMA, Rem Koolhaas), de Beatrixlaan (Joan Busquets en de “netkous” van Moshe Zwarts) of de meervoudige opdracht voor de herinrichting voor de Grote Marktstraat. Maar de alledaagse praktijk werd op zeer professionele en inspirerende wijze gedaan door de ontwerpers van het ingenieursbureau die daarmee het werk van de ACOR zeer plezierig en succesvol maakten. Daarmee had de ACOR al snel een rol als het gaat om doelmatig en inhoudelijk kaderstellend beleid bij de ruimtelijke ontwikkeling van de stad. Een initiatief dat meer navolging verdient!

Een goeie openbare ruimte is een inspiratiebron voor de ontwikkeling van een kwalitatief hoogwaardig stadsbeeld

De toekomst van de ACOR

De gemeente werkt toe naar een helder en eenduidig kwaliteitsstelsel waarbij in gebiedsteams aan de borging van ruimtelijke en omgevingskwaliteit wordt gewerkt. In de gebiedsteams vindt kwaliteitssturing plaats door integrale samenwerking tussen experts vanuit verschillende diensten en afdelingen. Dit gaat van stedenbouwkundige plannen tot bouwplanbegeleiding. Ook de kwaliteit van het ontwerp voor de openbare ruimte zal binnen de gebieds- of projectteams beoordeeld moeten worden op van tevoren vastgelegde uitgangspunten (en beleid). Bij gebiedsontwikkeling zou die werkvorm mogelijk zijn. De komende periode zal het gebiedsgericht werken steeds meer ingevoerd worden.

In de Binckhorst, waar nu al sprake is van integrale gebiedsontwikkelingsteams, adviseert de ACOR nog steeds over de openbare ruimte. Het Kwaliteitsteam Binckhorst hecht hier ook aan, hoewel zij ook zelf de toets van de openbare ruimte doet. In de meeste andere gebieden in de stad is er geen sprake van een Kwaliteitsteam en vervult de ACOR de rol als adviseur voor de kwaliteit van de ontwerpen van de openbare ruimte.

De ACOR denkt mee over het belang van integrale planvorming voor boven- en ondergrond. Maatschappelijke, economische en technische ontwikkelingen vragen om een adaptieve houding, maar ook om doelgerichte inzet van kennis, ervaring en inzicht. Samen met de Adviescommissie Omgevingskwaliteit wordt gewerkt aan een vernieuwde blik op de stad. Huizen worden duurzamer, straten maken we weerbaarder tegen grilliger weer. Daarbij ontstaan dilemma's. In de ACOR worden ze ontwerp vragen genoemd, die vaak op verschillende wijzen aangepakt kunnen worden. Steeds vaker gaat de commissie hierover in gesprek met de gemeentelijke diensten.

De ACOR kan en wil bij de nieuwe opgaven een belangrijke rol spelen. Het is mede de taak van de ACOR om ervoor te zorgen dat de grote thema's van de vernieuwing aansluiten binnen de rijke historische context van de bestaande stad. Als adviescommissie is de ACOR een belangrijke schakel in het systeem van ruimtelijk kwaliteitsbeleid van de gemeente Den Haag en dat wil zij blijven op een wijze die past bij de dynamiek en uitdagingen van onze tijd.

De openbare ruimte van Den Haag

Dat de ACOR eind vorige eeuw juist in Den Haag werd opgericht is niet alleen de verdienste van Maarten Schmitt. De stad heeft een traditie in goede openbare ruimte, en de inzet van Alle Hosper en Arjan Schipper bij De Kern Gezond was baanbrekend. Zoals Schmitt in 1999 al schreef: “Op het niveau van Den Haag als geheel zijn de zogenaamde “lange lijnen” van het allergrootste belang; Den Haag ontleent niet in de laatste plaats haar bijzondere structuur aan het systeem van de strandwallen, die de onderlegger voor de lange lijnen vormen. Den Haag als “groene gridstad” wordt daarmee een “bijzondere stad” als het gaat om het positioneren van grote projecten en kan daarmee een schoonheid (groen, kust, zee) aanbieden”. Het doel, zoals in 1999 beschreven, was “het kwaliteitsbewustzijn binnen het gemeentelijk apparaat te vergroten en bijdragen aan integrale en snelle aanpak van openbare ruimteplannen. Het is van belang dat al deze plannen en plannenmakers elkaar niet voor de voeten lopen. Openbare ruimte in de stad is een schaars goed. Het is de kunst gemeenschappelijke gronden te vinden. De boel in goede banen te leiden. Grote lijnen in de gaten te houden. Daar staat de ACOR voor.”

De stad is natuurlijk een verzameling openbare ruimtes. In die 25 jaar zijn misschien wel 3.000 plannen behandeld, nog los van de duizenden kleine en soms tijdelijke aanvragen om iets aan de openbare ruimte te veranderen. In de Kadernota Openbare Ruimte (eerste versie in 2000, actuele versie eind 2022) zijn 10 typische leefmilieus onderscheiden met elk zijn eigen specifieke opgaven voor inrichting van de openbare ruimte. De Kadernota beschrijft per milieu de karakters van de openbare ruimte, wat als handvatten dient voor de ontwerpers om een passend voorstel te maken. Want hoewel we standaardisering (van profielen en materialen) nastreven is elke wijk toch uniek, en reageert het ontwerp daarop.

Zeker daar waar het bijzondere plekken en pleinen, parken en singels of grachten betreft, voegt het ontwerp zich zorgvuldig in zijn omgeving.

In 1999 schreven de toenmalige wethouders: “Door eenheid en harmonie te brengen in bijvoorbeeld openbaar vervoerroutes, hoofdfietsroutes en herinrichting van de oude grachtprofielen. Door pleinen -als de kralen in het snoer van die “lange lijnen”- te herontwerpen op eenvoud en gelegenheid te bieden voor diverse vormen van sociaal gebruik. De openbare ruimte in onze stad is geen tabula rasa maar een staalkaart van historie, trends en verantwoorde inzet van publiek geld.”

Veel openbare ruimte gaat de komende decennia op de schop. Door de verdichting van de stad zullen energievoorziening, klimaatadaptatie, groen en mobiliteit hun invloed doen gelden. Samen met de gebruikers, omwonenden en andere belanghebbenden blijft de stad vernieuwen.

De complexiteit van het ontwerp van de openbare ruimte

De laatste jaren neemt de complexiteit in de openbare ruimte toe. Steeds meer zaken dienen een plek te vinden in de openbare ruimte. Tegelijk zijn er ook veranderingen in beleid opgetreden. Om te beginnen zijn de bodem en de ondergrondse infrastructuur een steeds belangrijker startpunt voor het ontwerp. Rioolvervanging gaat nu gepaard met vraagstukken over hemelwaterberging en infiltratie. Boomplaatsing vergt brede zones waar bomen vrij kunnen wortelen. Ecologische structuren vormen de basis voor een meer op natuurwaarden en dieren gerichte ontwerpstrategie. De energietransitie vergt nieuwe netwerken voor elektriciteit en warmte, en tegelijk het weghalen van gasleidingen.

Op de bovengrond vindt een steeds grotere claim plaats voor allerlei gebruik. Mobiliteit vraagt daarbij de meest ruimte, terwijl de openbare ruimte juist ook bedoeld is voor groen, ontmoeting, verblijf en beweging voor iedereen. De omarming van het STOMP-principe, waarbij ruimte voor voetgangers en fietsers als eerste wordt genomen, vereist fundamenteel andere keuzes bij de ruimteverdeling van straatprofielen. De smalle trottoirs waarop fietsen worden geparkeerd, geveltuinen worden aangelegd, bankjes worden geplaatst en soms zelfs gevelterrassen komen, zijn te smal voor een goede toegankelijkheid voor mensen met een beperking. Zelfs met kinderwagens is het vaak lastig manoeuvreren.

Groene straten of lanen met rijbanen voor auto's betekent in de regel dat er een parkeerstrook is waarin ook bomen staan. Profielwijzigingen om een veiliger fietsroute te krijgen kunnen gevolgen hebben voor de kwaliteit van een laanprofiel, zeker daar waar bomen in een straat essentieel zijn voor beleving, tegengaan van hitte, reductie van waterproblemen en bijdrage aan de ecologie. Terugbrengen van rijsnelheid om

verkeersveiligheid te verbeteren kan paradoxaal genoeg vaak conflicteren met routes voor openbaar vervoer en hulpdiensten waar doorstroming van belang is. Verkeerslichten leiden tot extra luchtverontreiniging door stilstaande en optrekkende auto's. Ontwerpen voor een gezonde leefomgeving is in de verdichtende stad een steeds belangrijker onderwerp voor landschapsarchitecten en stedenbouwkundigen. De basis hiervoor is een inrichting van de openbare ruimte die uitnodigt tot actief bewegen.

De stad wordt dichter bebouwd en bewoond, en dus wordt de openbare ruimte intensiever gebruikt. Bij realisatie na een slecht ontwerp treden conflicten op die moeilijk, of pas naderhand tegen hoge kosten, hersteld kunnen worden. Maar ook is het aantal belanghebbenden en betrokken gebruikers steeds groter. Hierbij is het de rol van het ontwerp om de juiste keuzes te maken. Want lang niet alles past in de openbare ruimte. Meer groen gaat vaak ten koste van parkeerplaatsen of sportveldjes. Wateropvang kan niet met alles worden gecombineerd. Goed toegankelijke trottoirs organiseer je alleen als andere ruimtevragers ruimte inleveren. Veilige, vrijliggende fietspaden hebben impact op boomrijen of de ruimte voor auto's. In een stad die verdicht met steeds meer claims in de openbare ruimte, is scherpere keuzes maken onvermijdelijk.

Al deze onderwerpen komen bij de ACOR ter sprake.

Eit Hasker

De ACOR en het perspectief van de stad

De ACOR bestaat 25 jaar en het is mooi dat ik daaraan heb mogen bijdragen als voorzitter. Vergeleken met illustere voorgangers was ik relatief kort voorzitter, maar wel in een roerige periode. Er speelden pittige discussies over onder andere botsende ruimteclaims, postzegel-inrichtingsvoorstellen rondom hoogstedelijke bouwprojecten, ingewikkelde tramverbredingsprojecten en de vraag hoe het STOMP-beleid te concretiseren in ontwerpen. Naast deze vraagstukken boog de ACOR zich ook tweewekelijks over een toenemende stroom aan kleine initiatieven in de openbare ruimte: de terrasaanvragen, nutskasten, kiosken, reclameuitingen, etc.

De ACOR-agenda was vaak overvol en daarmee symbool voor de toenemende druk op de openbare ruimte. Tegelijk vond ik het van grote waarde dat alles, nou ja bijna alles, wat er is aan plannenmakerij in de openbare ruimte langs komt bij de ACOR. Het draagt bij aan kennis van de stad en aan overzicht, wat een grote kracht is bij de advisering over de inrichtingskwaliteit van de openbare ruimte. Het stelt de ACOR-leden in staat om in de besprekingen met openbare ruimte ontwerpers het perspectief van de stad en de grotere samenhang in te brengen. Dat is een waardevolle en noodzakelijke aanvulling op de vaak beperktere blik binnen projectmatig aangestuurde ontwerptrajecten.

Op deze plek mag ook benoemd worden dat de ACOR zich gedurende haar bestaan heeft ontwikkeld tot een goed geoliede machine. Met dank aan de secretaris en de deelnemers van het agendaoverleg werd elke bespreking met militaire precisie voorbereid. Bewonderenswaardig was ook de aandacht, nauwgezetheid en liefde voor het publieke domein waarmee alle aanvragen, groot én klein, werden bestudeerd en behandeld. Het werken aan de stad en aan de openbare ruimte is net zoals alles aan verandering onderhevig, en dat zal ook voor de ACOR-besprekingen gelden. Maar ik hoop dat de liefdevolle aandacht voor de Haagse openbare ruimte de komende 25 jaren onverminderd wordt doorgezet.

Ontwerp en beheer

Het Ingenieursbureau, dat het merendeel van de ontwerpen voor de openbare ruimte maakt, is onderdeel van de Dienst Stadsbeheer en daarmee sterk verbonden met de beheerafdelingen en de stadsdelen. Daardoor zijn ontwerp en beheer nauw met elkaar in evenwicht, de praktische kant in balans met de esthetiek van een mooie openbare ruimte. Uiteindelijk ontwerpen we openbare ruimte niet voor het moment van de oplevering, maar voor een termijn van 30 jaar. Groen en vooral bomen hebben tijd nodig om tot wasdom te komen. De verharding moet eerst goed zetten voordat de kwaliteit is bewezen. Het lichtniveau moet blijvend goed zijn en straatmeubilair moet mooi en veilig blijven.

Beheer van de openbare ruimte is een arbeidsintensieve taak. Het varieert van het verzamelen van zwerfafval tot het schoffelen van plantsoen, van het legen van vuilnisbakken tot graffiti-bestrijding. In een goed beheerde omgeving voel je je prettig en veilig. Daarom moeten plannen ook al in de ontwerpfase doorgenomen worden op de beheerbaarheid. In Den Haag houden we verschillende beheerniveaus aan, afhankelijk van de intensiteit van gebruik. Hoe een plan zich daartoe verhoudt, wordt bij de behandeling van het definitief ontwerp getoetst. Maar vaak is al bij het voorlopig ontwerp inzicht gegeven in de vorm van beheer. De ACOR juicht dit toe, beoordeelt de beheerparagrafen niet zelf maar ziet er wel op toe dat die worden aangeleverd en geaccordeerd.

Beleid en praktijk

Een consistente, rustige en kwalitatief hoogwaardige ruimte begint bij goed en duidelijk beleid. Dat maakt Den Haag al decennia, maar veranderingen in de maatschappij vragen steeds om nieuw of aangepast beleid en passende kaders voor het gebruik. Denk aan breder of zwaarder wordende auto's of aangescherpte eisen voor toegankelijkheid. Of denk aan bestrijding van hitte of opvang van water bij extreme regenbuien. Voor alle onderwerpen ontwikkelt de gemeente beleid op basis waarvan ontwerp en beheer getoetst en begroot worden.

Voor vaak voorkomende zaken heeft de ACOR met de publieksdienst duidelijke afspraken gemaakt, en zo komen ze wel op de agenda maar is de behandeling kort. Denk aan gevelterrassen, reclame op straat of reclamedoeken. In het merendeel van de gevallen kan de wegbeheerder zelf prima de afweging maken op basis van vastgestelde regels. Dit is vergelijkbaar met loketcriteria bij kleine bouwprojecten die bij de Adviescommissie Omgevingskwaliteit grotendeels ambtelijk worden afgedaan. Ook de ACOR wenst een uitwerking en formalisering van een dergelijke afspraak.

Nieuw beleid met gevolgen voor de openbare ruimte kan bij de ACOR voor advies worden voorgelegd. Afgelopen jaar gebeurde dat bijvoorbeeld voor communicatiemiddelen in de openbare ruimte of richtlijnen voor ongeorganiseerde sportelementen. Maar ook Beeldkwaliteitsplannen met een duidelijk hoofdstuk over de openbare ruimte komen langs voor advies. De ACOR stelt er prijs op om ook in dit vroege stadium betrokken te zijn en de beleidsmakers met advies bij te staan. Behandeling van beleidskaders voor de openbare ruimte draagt bij aan een soepele advisering voor plannen als die in de latere ontwerpfase langskomen.

Erik Pasveer

Forever young

Bij mijn afscheid van Den Haag had ik nog eenmaal het voorrecht van ‘het laatste woord’. Ik vertelde over mijn professionele drijfveren aan de hand van een mooie zwart-wit foto uit de tijd van de wederopbouw. Je ziet twee fietsende vrouwen in een pas opgeleverde nieuwbouwwijk. De tijd staat even stil. Alles ademt een helder en ordelijk optimisme. Over hun schouders heen kijken we met hun mee in de richting van waarheen ze onderweg zijn. Dat roept vragen op: waar gaan ze naartoe? Waar komen ze vandaan? Hoe is hun relatie? Hoe ervaren zij dit moment? Symbolisch voor ons werk: we kijken als plannenmakers met de mensen mee in richting van een toekomst die wij duiden en vormgeven. Optimistisch, helder en ordelijk als het even kan. Een voorrecht en een grote verantwoordelijkheid.

De foto laat iets zien van de alomtegenwoordigheid van de factor tijd in ons werk. De toekomst, uiteraard, het verleden en het ‘nu’ van het moment van de foto zelf. Tussen dat moment en vandaag liggen inmiddels alweer tientallen jaren. Heel veel is veranderd, vernieuwd of verdwenen. Maar wat blijft is de openbare ruimte waarin het leven van alledag in de stad zich afspeelt. Twee vrouwen op de fiets, een groepje kinderen spelen op een veldje, mensen aan het werk in de straat, iemand op een bankje, een paar mensen maken een praatje, een boom, een geparkeerde auto.

De openbare ruimte is de omlijsting en het podium van het leven in de stad. Het is de ruimte van ons allemaal. Iets om heel goed voor te zorgen. Vandaag meer dan ooit. En het daarom is een groot goed dat de stad Den Haag al 25 jaar zichzelf de maat neemt bij haar zorg voor de openbare ruimte. In de ACOR geven medewerkers van de gemeente hun een collegiaal advies aan ... zichzelf. Hoe mooi is dat! Mooi maar niet makkelijk, want het vereist dat je het eigen dienstbelang en -perspectief ontstijgt, je eigen smaak en persoonlijke mening relativeert. Dat kan alleen als de leden van de ACOR op een integere en transparante manier het gesprek voeren. De lat voor deelname aan de ACOR ligt hoog. Niet makkelijk. Maar wel heel effectief. Want waar Den Haag er goed bij ligt dan is dat zeker ook dankzij de ACOR. Al 25 jaar. Hulde!

De oogst van 2023

Elke twee weken vergadert de ACOR. In 2023 zijn daarin ruim 1.100 plannen en enkele beleidsstukken behandeld. De belangrijkste daarvan worden plenair behandeld in bijzijn van de ontwerper en de opdrachtgever/projectleider. In slechts een handvol gevallen is de ontwerper een extern bureau. De oogst is zeer divers: van de inrichting van de laatste nieuwbouwlocaties van de stad (Vroondaal en Erasmusveld) tot belangrijke stadsstraten als de Zeestraat of de Badhuisstraat. Veel aandacht is uitgegaan naar straten daterend uit begin 20ste eeuw waar de vernieuwing van tramlijnen tot forse wijzigingen van het profiel leiden. En er is uitgebreid gesproken over de grote veranderingen in de Binckhorst en Zuidwest.

Bij de Binckhorst wordt organisch ontwikkeld wat voor een integraal ontwerp van de openbare ruimte uiterst complex is. Want hoe leg je leidingen in een tijdelijke, groeiende situatie aan terwijl de noodzakelijke boomaanplant daar niet op kan wachten? Inmiddels worden de eerste bouwprojecten daar opgeleverd en moet de openbare ruimte nog worden aangelegd. Het specifieke karakter van dit wat ruwere woon-werkmilieu moet tot uiting komen in de aanleg van de openbare ruimte. In 2023 zijn verschillende deelprojecten gepasseerd waarvan enkele in 2024 de eerste Binck-plekken gaan opleveren. In Zuidwest gaat het gesprek over de verdichting binnen het sterke groene raamwerk, en het woonmilieu dat na de sloop en realisatie van de nieuwbouw terugkomt. Heeft dat dezelfde kwaliteit, maar dan met groen op verschillende niveaus? Wat betekent de verdichting voor de groene tuinstad, en hoe gaan oud en nieuw samen?

De ACOR adviseert mee in de vroege planfase van beeldkwaliteitsplannen of stedelijk beleid voor de openbare ruimte. Zo worden vaker voorkomende zaken als terrasbeleid,

uitstallingen, sportvoorzieningen en evenementen steeds consequent aangepakt.

De ACOR ziet dat het nog een uitdaging is om vastgesteld strategische beleid om de voetganger op 1 te zetten en ruimte te maken voor groen en klimaatadaptatie, in de praktijk consequent door te vertalen naar plannen voor een andere inrichting van de stad. Er is regelmatig sprake van plannen waarin de ruimte voor de voetganger en robuuste groenstructuren dreigt af te nemen. Vooral in wijken waar de openbare ruimte schaars is en het aantal ruimteclaims groot, vereist dit scherpe keuzes voor de inrichting van de openbare ruimte en de ondergrond in relatie tot andere ruimte-claims.

De plannen die in 2023 zijn behandeld zullen in 2024-2025 gerealiseerd worden. De ACOR ziet uit naar de vergroening van de Prinsestraat en de Prinsessewal, waar het verkeersbeeld met doorgaand verkeer aanzienlijk wordt gereduceerd en zichtbaar wordt hoe de binnenstad opbloeit bij de nadruk op langzaam verkeer. Naar de vergroening van de Stationsbuurt en vooral het Rijswijkseplein. Hoewel deze inrichting waarschijnlijk maar tijdelijke duur is, vooruitlopend op een andere stedelijke structuur, wordt deze onaangename plek tot een veel aantrekkelijker gebied gemaakt. Naar de aanleg van het Spuiplein omdat het na de oplevering van Amare hard nodig is dat dit plein gaat leven en weer onderdeel wordt van de stedelijke activiteiten. Naar de vernieuwing van het wijkpark Transvaal en de herinrichting van het Hobbemapplein, samen een groener en veel krachtiger ontmoetingsplek tussen Schilderswijk en Transvaal. Al in uitvoering is de Middenboulevard op Scheveningen, het voorlopige sluitstuk van de vernieuwing aan zee. Net opgeleverd is het Piet Heinplein, waarbij de gracht weer zichtbaar wordt met een fraaie opening in een hoekpunt van

de grachten om de binnenstad. En ook de Turfmarkt is bijna gereed, na jarenlange bouwactiviteiten naast het stadhuis.

Een van de grote ingrepen in de openbare ruimte is de herinrichting van de badplaats Kijkduin. In 2024 wordt met de boulevard de eerste fase afgerond. In de Kijkduinsestraat wordt de grote hoeveelheid (gestoken) parkeren verwijderd en er is maximaal ingezet op het herstel van de groene toegang tot die badplaats. Dat heeft geresulteerd in een fraai ontwerp met inheemse beplanting voor de Kijkduinsestraat.

Bij de voorgestelde aanpak van het wijkpark Transvaal hebben de ACOR adviezen bijgedragen aan de sterkere vergroening van dit goed gebruikte maar stenige park (met als doel het verbeteren van de belevingswaarde, het tegengaan van hittestress en de verwerking van regenwater). Mooi is dat dit project meelift op de aanleg van Warmteling waardoor een hele reeks grote en kleinere openbare ruimtes in het westelijk deel van de stad een opwaardering krijgt.

In de binnenstad is zichtbaar hoe de kadevernieuwing uitgevoerd wordt. Daarmee is de basis weer op orde om de verdere kwaliteitsverbetering van de openbare ruimte uit het Binnenstadsplan verder vorm te geven. Plekken zoals het al genoemde Piet Heinplein, de Noordwal en de Hemsterhuisbrug geven weer welke kansen de aanpak van de Haagse grachten hebben voor de versterking van de binnenstad.

Wat tenslotte echt iets is om naar uit te zien is de vernieuwing van de publieke ruimte in en om het Binnenhof waar in het kader van de restauratie ook met veel vakmanschap wordt gewerkt aan landschappelijke plannen. Ook hier heeft de ACOR in diverse collegiale en adviserende gespreken met de ontwerpers van het Rijksvastgoedbedrijf de kwaliteit van de buitenruimte van onze stad naar een hoog niveau weten te tillen.

music
amare

care
amare

dans
amare

NDT
amare

ontmoeting
amare

ontmoeting
amare

ontmoeting
amare

Welkom
amare

Welkom
amare

open
amare

open
amare

open
amare

De Hy

De Hy

P

P

1

De lijst van 2023

Onderstaand een (niet uitputtend) overzicht van projecten voor herinrichting van de openbare ruimte waarover de ACOR in 2023 advies heeft gegeven.

Openbare ruimte binnenstad

- Herinrichting Prinsesstraat, Prinsessewal, Hogewal
- Herinrichting Turfhaven en Schedeldoekshaven
- Herinrichting Koekamp en Bezuidenhoutseweg
- Inrichtingsplannen openbare ruimte rondom het Binnenhof, o.a. Hofplaats, publieksentree Tweede Kamer, nieuwe gracht en brug. Tijdelijke inrichting Hofweg.
- Verlichtingsplan buitenruimten Binnenhof
- Herinrichting Zeestraat-Scheveningseweg
- Kadevervangingen binnenstad; o.a. Groenewegje, Boomsluiterskade

Openbare ruimte kust

- Inrichting boulevard Kijkduin en herinrichting Kijkduinsestraat
- Buitenruimte noordelijk havenhoofd Scheveningen
- Afronding Norfolkterrein; Hellingweg en Houtrustweg
- Herinrichting kop van de Keizerstraat

Openbare ruimte bij tramprojecten van de lijnen 6 en 12 (INHTR),

- Paul Krugerlaan, Steijnlaan, Beeklaan, Edisonstraat, Stuyvesantplein, Loudonstraat, Hofzichtlaan
- Inrichtingsplan Hobbemaplein en Hobbemastraat
- Onderzoek materialisering trambanen

Openbare ruimte Den Haag Zuidwest

- Openbare ruimte De Zichten
- Parkrenovatie Madestein
- Openbare ruimtes Erasmusveld
- Poort van Zuidwest (Westlandsebaan, onderdoorgang Lozerlaan - Erasmusweg)

Openbare ruimte Binckhorst en CID

- Herinrichting Callistoweg en Kasteeltuin Binckhorst
- Tijdelijk inrichting Maanweg Binckhorst
- Inrichtingsplan Grotiusplaats
- Inrichtingsplan Velostrada; brug over Trekvljet en brug over het spoor
- Nieuwe onderdoorgang Mercuriusweg voor voetgangers en fietsers
- Beelkwaliteitsplannen CID (o.a. Laakhavens)
- Ruimtelijk raamwerk Mercuriuskwartier
- Herinrichting kruispunt Zonweg – Binckhorstlaan
- Wegstraat – Pegasusstraat
- Kruispunt Melkwegstraat - Saturnusstraat

Plannen voor vergroening van de openbare ruimte

- Vergroening Stationsbuurt
- Vergroening Schilderswijk
- Vergroening Duindorp en Scheveningen

- Vergroening Alphons Diepenbrockhof
- Groene kansencarta Keizerstraat
- Verkenning vergroening Vaillantplein en Vaillantlaan

Stadsdeel Scheveningen:

- Herinrichting Statenplein
- Pleinontwerp Hennephofplein
- Herinrichting Eisenhowerlaan
- Fietsparkeeroplossingen Duinoord
- Herinrichting Badhuisstraat
- Scheveningsebos, Westbroekpark incl. Waterpartij
- Herinrichting Stevinstraat

Stadsdeel Centrum

- Herinrichting Meester de Bruinplein
- Herinrichting Televisiestraat
- Herinrichting wijkpark Transvaal
- Projecten vanwege Warmtelinq

Haagse Hout

- Herinrichting Hogenhoucklaan
- Herinrichting Granaathorst Mariahoeve
- Benoordenhoutseweg; brugverwijdering en verwijderen voetgangersoversteek

Ecamp

- Ronde Laan van Wateringseveld – Noordweg
- Openbare ruimte Vroondaal
- Bieremapark

Stadsdeel Segbroek

- Herinrichting Laan van Eik en Duinen

Stadsdeel Leidschenveen – Ypenburg

- Simon Carmiggelthof
- Herinrichting Henri Faasdreef

Stadsdeel Loosduinen

- Herinrichting Burgemeestersbuurt

Beleidskaders voor de openbare ruimte

- Beleid t.a.v. terrassen
- Ontwerprichtlijnen sport
- Richtlijn toegankelijkheid openbare ruimte
- Voorstel microhubs voor deelmobiliteit
- Plaatsing tijdelijke fiets-/boomvlonders-/bakken

foto Platform Stad

